

9. Сорока Т. В. Скрайбінг як сучасна форма візуалізації навчального матеріалу / Сорока Т. В. // Англійська мова та література. – 2015. – № 16-18 (458–460). Червень. – С. 60–62.
10. Тарнопольський О. Б. Методика викладання іноземних мов та їх аспектів у вищій школі: підручник / Тарнопольський О. Б., Кабанова М. Р. – Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2019. – 256 с.
11. Эккерсли К. Е. Английский для всех: учебное пособие. В 4 кн. / Эккерсли К. Е. – Москва: Дело, 1992. – 256 с. Кн. 1.
12. Эккерсли К. Е. Английский для всех: учебное пособие. В 4 кн. / Эккерсли К. Е. – Москва: Дело, 1992. – 255 с. Кн. 2.
13. Hartley Alick, Lambert B. Sc. & Rose. English Picture. Illustrated by Sarah Wilkinson, B. A. & Ben Lambert. – Мн.: Парадокс, 1998. – 109 с.
14. Hill L. A. Word power 3000. Vocabulary Tests and Exercises in American English. – Oxford University Press, 1984. – 92 p.

References

1. Anhliiska mova dlia povsiakdennoho spilkuvannia: pidruchnyk. Vyd. 2-he, pererobl. i dopov. / za red. V. K. Shpaka. – Kyiv: Vyshcha shkola, 2000. – 302 s.
2. Hryshkova R. O. Metodyka navchannia anhliiskoi movy za profesiinym spriamuvanniam studentiv nefilolohichnykh spetsialnostei: navchalnyi posibnyk / Hryshkova R. O. – Mykolaiv: Vyd-vo ChDU im. Petra Mohyly, 2015. – 220 s.
3. Korbei Zh.-K. Russko-anhlyiskyi vyzualnyi slovar / Korbei Zh.-K. – Moskva: RYPOL klassyk, 2009. – 602 s.
4. Kravchyna T. V. Art-tekhnohii na zaniattiakh z anhliiskoi movy. [Elektronnyi resurs] <http://elar.khnu.km.ua> (data zvernennia: 10.04.2016).
5. Prakticheskij kurs anglijskogoazyka. 1 kurs: uchenik. Izd. 6-e, ispravl. i dopoln. / pod red. V. D. Arakina. – Moskva: Gumanitar. izd. centr VLADOS, 2006. – 536 s.
6. Prakticheskij kurs anglijskogoazyka. 2 kurs: uchenik. Izd. 7-e, ispravl. i dopoln. / pod red. V. D. Arakina. – Moskva: Gumanitar. izd. centr VLADOS, 2006. – 516 s.
7. Savolainen Ya. V. Vykorystannia riznykh vydiv naochnosti u protsesi formuvannia inshomovnoi leksychnoi kompetentsii / Savolainen Ya. V. // Naukovi pratsi Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohienka. Ser. Filolohichni nauky. – 2014. – Vyp. 37. – S. 219–223.
8. Salyuk Bogdana. Tehnologii vizualizacii dannyh v prepodavanii anglijskogoazyka v vysshih uchebnyh zavedeniyah / Salyuk Bogdana // Metodyka formuvannia inshomovnoyi komunikativnoyi kompetentnosti. Naukovi zapiski. Ser. Pedagogika. – 2016. – № 4. – S. 31–38.
9. Soroka T. V. Skraibinh yak suchasna forma vizualizatsii navchalnoho materialu / Soroka T. V. // Anhliiska mova ta literatura. – 2015. – # 16-18 (458–460). Cherven. – S. 60–62.
10. Tarnopolskyi O. B. Metodyka vykladannia inozemnykh mov ta yikh aspektiv u vyshchii shkoli: pidruchnyk / Tarnopolskyi O. B., Kabanova M. R. – Dnipro: Universytet imeni Alfreda Nobelia, 2019. – 256 s.
11. Ekkersli K. E. Anglijskij dlya vseh: uchebnoe posobie. V 4 kn. / Ekkersli K. E. – Moskva: Delo, 1992. – 256 s. Kn. 1.
12. Ekkersli K. E. Anglijskij dlya vseh: uchebnoe posobie. V 4 kn. / Ekkersli K. E. – Moskva: Delo, 1992. – 255 s. Kn. 2.
13. Hartley Alick, Lambert B. Sc. & Rose. English Picture. Illustrated by Sarah Wilkinson, B. A. & Ben Lambert. – Мн.: Парадокс, 1998. – 109 с.
14. Hill L. A. Word power 3000. Vocabulary Tests and Exercises in American English. – Oxford University Press, 1984. – 92 p.

УДК 37.002

DOI 10.31652/2415-7872-2019-59-14-19

ПРОБЛЕМНІ СИТУАЦІЇ ЯК ДІАЛОГІЧНЕ СЕРЕДОВИЩЕ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ

О. В. Зарічна

orcid.org/0000-0002-6999-0538

Л. В. Мельник

Т. В. Савчук

У статті представлено авторську типологію комунікативних проблемних ситуацій як альтернатива усталеним загальнонауковим класифікаціям. Також розглянуто функціонально-змістові характеристики предметного діалогу в кожному з типів проблемних ситуацій. З урахуванням особливостей підготовки майбутніх учителів немовних спеціальностей, сформульовано критерії відбору проблемних ситуацій для забезпечення ефективності їхнього застосування в розвитку діалогічного мовлення. Визначено та обґрунтовано педагогічні умови ефективного застосування проблемних ситуацій щодо розвитку діалогічного мовлення майбутніх фахівців.

Ключові слова: проблемно-орієнтоване навчання, ESP (англійська мова для спеціальних цілей), предметна тематична дискусія, проблемна задача, діалогічні єдності, мислення вищого порядку (HOTs).

PROBLEM SITUATIONS AS A DIALOGIC ENVIRONMENT IN TEACHING ENGLISH FOR SPECIFIC PURPOSES

O. Zarichna, L. Mel'nyk, T. Savchuk

The article is aimed to specify the ways of effective implementation of problem-based learning as a means of developing dialogic speaking skills in students of pedagogy doing non-linguistic courses. As a necessary aspect of this specification and a special challenge for this research, an alternative typology of problem situations is being offered as well as the functional and communicative features of dialogic entities and criteria for their selection. This typology is based upon In particular we differentiate between three basic types of problem situations: problem situations based on general thematic issues, problem situations based on professional themes, problem cases aimed at seeking a solution to practical problems. Alongside with this, we also consider the features of dialogic entities specific for each of the types of problem situations, namely the ratio of question-answer duos as well as the thinking processes involved in each of the dialogue types. In view of the on-going pursuit of professional development skills as well as learner autonomy, a particular focus is made on the evolvement of high order thinking skills (HOTS) that constitute a supplementary aspect and methodological goal in the application of problem situations in the ESP classroom. Among the criteria to be applied for the selection of problem situations are their communicative potential, disputability, political correctness and absence of conflict proneness. The pedagogical conditions that we assume to be essential for effective implementation of problem situations are orientation at the undated and professionally relevant content, involvement of high-order skills, implementation of elements of CLIL methodology, pursuit of ethical communication.

Keywords: problem-based learning, ESP (English for Specific Purposes), англійська мова для спеціальних цілей, fact-based discussion, problem case, dialogic entities, high order thinking skills (HOTS).

Діалог і проблемне навчання перебувають у тісному епістемологічному зв'язку: перша практика проблемного навчання, здійснювана Протагором і Сократом, власне, і полягала в розвитку евристичного діалогу, застосуванні спеціальної системи запитань, спрямованих на пошук, пізнання, сумнів у правильності власних тверджень і покрокове підведення учня до певних висновків. В античний період разом з початком наукового осмислення проблем людини почався й бурхливий розвиток діалогу. Отже, діалог виступає засобом розв'язання проблемної ситуації, формою навчання і, власне, методом також. І навпаки, проблемне навчання відповідно може розглядатися як засіб розвитку діалогічного мовлення, оскільки забезпечує певний природний контекст його застосування. Стрімкий рух сучасної системи освіти у бік навчальної автономії, суб'єктизації навчальної взаємодії, перехід від ери навчання до ери неперервної освіти, від дидактизму до інтерактивності позиціонують проблемні методи навчання як необхідну передумову якісної підготовки майбутнього фахівця. Не виключаючи актуальності й важливості прямих методів навчання, ми розглядаємо залучення проблемних ситуацій у процес навчання іноземних мов як надзвичайно потужний фактор мотивації до усного мовлення, розвитку соціокультурних навичок і так званих вищих рівнів мислення (HOTS – high order thinking).

Мета статті – з'ясувати роль і місце проблемних ситуацій у розвитку навичок діалогічного мовлення в майбутніх учителів немовних спеціальностей. Особливим завданням дослідження є створення альтернативної типології проблемних ситуацій із урахуванням специфіки цілей навчання зазначеної категорії студентів та визначення педагогічних умов ефективного застосування проблемних ситуацій у контексті навчання англійської мови.

Аналіз літературних джерел з теми дослідження виявив існування багатьох загальнонаукових підходів до розгляду проблемних ситуацій та методики їхнього використання в навчанні іноземних мов. Також існує низка досліджень щодо проблемного навчання у викладанні дисциплін природничого чи суспільно-наукового циклів. На наш погляд, висновки цих досліджень не можуть повною мірою задовольнити потреби та цілі навчання іноземних мов, тим більше, якщо йдеться про специфічні цілі й завдання певних фахових курсів. У постановці навчальних завдань, що спрямовані на розвиток компетентності у діалогічному мовленні, слід, передусім, ураховувати специфіку курсу іноземної мови для немовних спеціальностей, зокрема, той факт, що впродовж першого року навчання студенти вивчають іноземну мову для загальних цілей (EGP – English for General Purposes), а на другому курсі – іноземну мову професійного спрямування (ESP – English for Special Purposes). Це передбачає різні підходи до інтерпретації сутності проблемного навчання, а також застосування інших методів їхнього впровадження.

Так, за визначенням М. І. Махмурова, *проблемна ситуація – це ситуація, яка виникає внаслідок такої організації навчальної взаємодії учасників навчального процесу із об'єктом пізнання, яка допомагає виявити пізнавальне протиріччя і спонукає до його обговорення і вирішення* [4, с. 67]. Цей же автор стверджує, що ознаками проблемної ситуації є когнітивне утруднення (протиріччя між наявним і потрібним знанням), вона є пов'язаною з емоціями суб'єкта, передбачає наявність різних позицій і думок, спонукає до співставлення, аналізу фактів, пошуку практичних шляхів розв'язання проблеми [4, с. 58]. На відміну від прямих методів навчання, проблемний метод передбачає не пряму передачу «готових» знань від викладача до студента, а їхнє самостійне здобуття. З точки зору методики навчання англійської мови

проблемна ситуація, її обговорення має потужний комунікативний потенціал, оскільки являє собою природну ситуацію спілкування, де мовлення спонтанне й мотивоване когнітивною трудністю.

Найбільш часто цитованою *класифікацією типів* проблемних ситуацій є класифікація О. Горбаня. Її критерієм є вид інформаційно-пізнавальної суперечності. За цим критерієм визначаються такі типи проблемних ситуацій:

- усвідомлення недостатності попередніх знань для пояснення нового факту;
- зіткнення з необхідністю використання раніше засвоєних знань у нових практичних умовах;
- суперечність між теоретично можливим шляхом вирішення завдання та практичною нездійсненністю обраного способу його вирішення;
- суперечність між практично досягнутим результатом виконання навчального завдання й відсутністю знань для його теоретичного обґрунтування [3; с. 89].

На нашу думку, така класифікація ґрунтується на розумінні проблеми як когнітивного утруднення, що є наслідком або нестачі знань, або неузгодженості між теорією і практикою. Тобто, акцент зроблено на учасникові навчального процесу, а не на проблемній ситуації як такій. На нашу думку, для вибору ефективної стратегії побудови проблемних ситуацій, слід відштовхуватися від того факту, що проблемна ситуація на занятті з іноземної мови є водночас комунікативною ситуацією, що зумовлює створення іншої типології.

У контексті нашого дослідження, яке розглядає проблемні ситуації не у загальному гносеологічному сенсі, а лише як засіб розвитку навичок діалогічного мовлення, ми вважаємо, що проблемні ситуації потрібно розмежовувати за іншими критеріями. Науковець з Нідерландів Л. Уїджніа, приміром, розмежовує два основних типи проблемних ситуацій: проблемна ситуація дискусійного характеру (*problem explaining*) і така, передбачає постановку й розв'язання проблемної задачі (*problem solving*) [6, с. 43]. Опираючись на цю загальну класифікацію, урахуовуючи мету нашого дослідження та беручи до уваги специфіку підготовки вчителів немовних спеціальностей, ми пропонуємо класифікувати проблемні ситуації за двома критеріями: тематично-комунікативна спрямованість і тип розумової діяльності.

За критерієм тематично-комунікативної спрямованості ми виокремлюємо такі *типи* проблемних ситуацій:

1. *Проблемні ситуації на основі загальної тематики*. Такі ситуації не спрямовані на здійснення наукової дискусії й передбачають обмін думками, враженнями, досвідом, ціннісними установками щодо питань, які є актуальними для учасників діалогу. Головним критерієм відбору ситуацій цього типу є новизна, актуальність та дискусійний характер.

2. *Проблемні ситуації наукового характеру* створюються з метою обговорення тематичного змісту із залученням наукового контенту та міждисциплінарних зв'язків. Застосування таких ситуацій вимагає попереднє ознайомлення з певним науковим матеріалом або наявність відповідних знань з теми. Такі ситуації розробляються за критерієм відповідності до фахової спрямованості та актуальності з точки зору професійної затребуваності.

3. *Проблемні ситуації з постановкою проблемних задач*. Діалогічна взаємодія тут спрямована на розв'язання певної практичної задачі: створення міні-проекту, обговорення кейсу, формулювання рекомендацій тощо.

У контексті розгляду типів проблемних ситуацій вважаємо за доречне проаналізувати їхній потенціал для розвитку діалогічного мовлення.

Таблиця 1

Типи проблемних ситуацій

Тип проблемної ситуації	Комунікативно-змістові характеристики діалогу
Проблемні ситуації на основі загальної тематики	Діалог як обмін особистими міркуваннями, ціннісними установками, ставленнями, досвідом тощо. Відбувається також за рахунок накладання суб'єктного досвіду на факти й судження, пов'язані з проблемною ситуацією. Діалогічне мовлення є спонтанним, домінантний тип діалогічної єдності – «повідомлення-відповідь-запитання».
Проблемні ситуації тематичного змісту із залученням наукового контенту та міждисциплінарних зв'язків	Діалог як обмін знаннями, презентація фактів, порівняння, аналіз, узагальнення, висновки, прогнози. Діалогічне мовлення є підготовленим, включає елементи пояснення, інтерпретації та оцінки, домінантним типом діалогічної єдності є «повідомлення-повідомлення у відповідь + додаткове повідомлення»

Проблемні ситуації з постановкою проблемних задач	Діалог, що ґрунтується на аналізі проблемної ситуації, передбачає виявлення причинно-наслідкових зв'язків, позитивних та негативних аспектів того чи іншого явища, генерування ідей щодо ефективного вирішення проблеми. Діалогічне мовлення є спонтанним, відбувається в режимі мозкового штурму, домінуючий тип діалогічної єдності – «повідомлення+ аргументація-спонування до повідомлення-відповідь-реакція»
---	---

Класифікації *дидактичних способів створення проблемних ситуацій* М. Холодної [1] і Г. Богомазова [2] (табл. 2), якими керуються сучасні науковці, є загальними для усіх навчальних дисциплін і вимагають, на нашу думку, уточнення та конкретизації з огляду на специфіку навчальних завдань при вивченні іноземних мов.

Таблиця 2

Класифікація дидактичних способів створення проблемних ситуацій

М. Холодна	Г. Богомазов
Спонування до теоретичного пояснення явищ, фактів, взаємозв'язку між ними.	Ситуація несподіваності створюється при ознайомленні слухачів із фактами або ідеями, що викликають подив, здаються парадоксальними, вражають несподіваністю. При цьому природно постає запитання: чи може так бути?
Використання ситуацій, що виникають при виконанні учнями навчальних завдань, а також в процесі їхньої звичайної життєдіяльності, тобто тих проблемних ситуацій, які виникають на практиці.	Ситуація конфлікту – нові факти, висновки, досвід суперечать усталеним науковим уявленням, теоріям.
Пошук нових шляхів практичного застосування учнями того чи іншого досліджуваного явища, факту, елементів знань, навиків або умінь.	Ситуація завбачення.
Спонування учнів до аналізу фактів і явищ дійсності, що породжують суперечності між життєвими (побутовими) уявленнями й науковими поняттями про них.	Ситуація спростування – слухачам пропонується довести неспроможність якоїсь ідеї, розв'язку, спростувати антинауковий підхід.
Висунення припущень (гіпотез), формулювання висновків і їх перевірка.	Ситуація невідповідності виникає тоді, коли життєвий досвід, поняття, що раніше склалися у слухачів, вступають у суперечку з науковими даними.
Спонування учнів до порівняння, співставлення і протиставлення фактів, явищ, теорій, що породжують проблемні ситуації.	Ситуація невизначеності: проблемне завдання містить недостатню кількість даних для одержання розв'язку. Тут стимулюється кмітливість, дотепність учнів, які повинні самостійно здобути дані, яких не вистачає.
Спонування учнів до попереднього узагальнення нових фактів на основі наявних знань, що сприяє показу недостатності знань для пояснення всіх фактів.	Ситуація вибору створюється в тих випадках, коли учням пропонується обрати правильний розв'язок із кількох можливих і відомих їм та обґрунтувати свій вибір.

Як зазначалося, освітньо-професійна підготовка з іноземної мови студентів бакалаврату немовних спеціальностей здійснюється впродовж вивчення дисципліни «Іноземна мова для професійного спілкування». При цьому, зміст тематичного плану першого року навчання має загальний характер, а впродовж другого року студенти вивчають фаховий контент іноземною мовою. Це означає, що при формулювання проблемних завдань і створенні проблемних ситуацій потрібно враховувати тип контенту (фаховий чи нефаховий), відповідно специфіку діалогічного мовлення в обох випадках та вокабуляр (академічний, неакадемічний, фаховий, лексичні одиниці аргументативного дискурсу), що знадобиться для здійснення проблемної дискусії.

Отже, з урахуванням зазначених класифікацій і, враховуючи функціональні особливості проблемних ситуацій у розвитку діалогічного мовлення студентів немовних спеціальностей, ми виділяємо такі

педагогічні умови ефективного застосування проблемних ситуацій на заняттях з англійської мови для немовних спеціальностей:

- Застосування елементів методики CLIL (предметно-мовного інтегрованого навчання) у контексті вивчення англійської мови на рівні ESP, що передбачає постановку проблемного завдання з опорою на фаховий та науковий контент і спонукає до активної діалогічної взаємодії.
- Урізноманітнення навчального контенту, що передбачає використання новітніх текстових та відеоматеріалів, а також інфографіки та форумів.
- Здійснення активізації трьох категорій лексичних одиниць: фахової термінології, академічного вокабуляру й кліше проблемного діалогу.
- Дотримання формату предметної дискусії, що полягає у відокремленні фактів від суджень, аналізу від оцінок, об'єктивної дійсності від суб'єктивних міркувань.
- Здійснення опори на мисленнєві операції вищого порядку (HOTs – higher order thinking).
- Акцентування ролі соціокультурної складової діалогу, залучення і відпрацювання мовно-етичних шаблонів для забезпечення ефективної мовленнєвої взаємодії впродовж дискусії. Створення сприятливого навчально-розвивального середовища з метою підвищення мотивації до діалогічної взаємодії.
- Забезпечення суб'єктної позиції студента впродовж усього процесу опрацювання проблемної ситуації, від планування до оцінювання й висновків.

У свою чергу, проблемна ситуація повинна створюватися з урахуванням когнітивних і комунікативних аспектів діалогічного спілкування і відповідати таким *принципам*:

- обговорення повинно ґрунтуватися на актуальному й релевантному фаховому контенті або передбачати його попереднє вивчення;
- зміст проблемної ситуації повинен мати комунікативний потенціал і мотивувати до активного обговорення;
- проблемна ситуація повинна викликати пізнавальну потребу, а також спонукати до власної пізнавальної діяльності;
- потрібно здійснювати опору на наявні фонові знання студентів, а також на рівень їхньої іншомовної компетентності;
- проблемна ситуація повинна передбачати залучення широкого спектру мовленнєвих моделей спонукального, аргументативного, запитального характеру, а також тих, що застосовуються в репліках у відповідь.

Варто також наголосити на відмінностях між проблемними ситуаціями професійного спрямування, що розглядаються під час вивчення немовних фахових курсів і такими, що застосовуються з метою розвитку іншомовного мовлення. Першою відмінністю є роль викладача: у проблемному навчанні фахового спрямування викладач є активним співучасником і ведучим дискусії: він здійснює постановку дослідницьких завдань, іноді з недостатніми або залишковими даними, свідомо допускаючи хибні судження, загострюючи контрверсійність поставленого питання. На занятті з іноземної мови головною метою є розвиток мовлення, тому кількість мовленнєвих актів з боку викладача мінімізується і його роль у процесі дискусії зводиться до фасилітатора й асистента. Окрім того, на відміну від проблемних ситуацій фахового змісту, які, як правило, спрямовані на розв'язання певних практичних задач і досягнення єдиного компромісного рішення, проблемні ситуації комунікативного змісту можуть містити і практичні завдання, і, власне, обговорення актуальних питань на рівні обміну міркуваннями, судженнями, гіпотезами тощо, які не повинні сходитися в єдине уявлення чи концепцію й дозволяють кожному залишатися при своїй думці. Насамкінець, проблемна дискусія має подвійний фокус: вона зосереджена однаковою мірою на змісті й на мовному аспекті. Відтак, фасилітатор зобов'язаний забезпечити учасників проблемної дискусії не лише цікавим і мотивуючим до обговорення матеріалом, але і мовними засобами, необхідними для її здійснення.

З огляду на комунікативну мету застосування проблемних ситуацій і на фахову спрямованість курсу англійської мови для немовних спеціальностей, визначаємо такі *загальні критерії відбору* проблемних ситуацій:

1. *Комунікативний потенціал*: предметом діалогу повинна бути ситуація, що мотивує й спонукає до активної дискусії, висловлення думок, обміну враженнями й міркуваннями, а також знаннями й оцінками. Таким чином, тема повинна опиратися на особисті й фахові інтереси комунікантів, а також максимально задіювати їхні знання й досвід.

2. *Дискусійний характер проблеми*: можливість діалогу забезпечується неоднозначністю проблемної ситуації, нестандартністю й багатоаспектністю теми, наявністю різних підходів до її розгляду або необхідністю їх формулювання. Саме цей критерій зумовлює необхідність обрати такий контент для обговорення, який залучатиме різноманітні діалогічні єдності, ментальні операції в їхній вербальній репрезентації.

3. *Політкоректність та відсутність передумов для конфлікту.* Окремим завданням навчання діалогічному мовленню є розвиток і закріплення навичок етичного спілкування взагалі. Потенційно конфліктогенні теми, приміром політичного та релігійного характеру, такі, що можуть викликати негативні переживання учасників обговорення, не є сприятливим фактором розвитку дискусії і або блокують її хід узагалі, або створюють ризик конфлікту й непорозуміння.

Застосування проблемних ситуацій у процесі вивчення англійської мови за професійним спрямуванням вимагає диверсифікації підходів до визначення сутності й доцільності їхнього використання в зазначеному контексті. Проблемні ситуації є потужним мотиваційним фактором у діалогічній взаємодії і є однаковою мірою доцільними для студентів, що демонструють різні рівні мовленнєвої компетентності: для студентів з високим рівнем мовленнєвої компетентності вони є можливістю максимальної реалізації творчого потенціалу й вдосконалення мовленнєвих навичок, а студентам з низьким рівнем мовленнєвої компетентності вони забезпечують активізацію наявних знань завдяки природному мовному середовищу й необхідності пошуку рішення й знаходження в режимі мозкового штурму.

Література

1. Холодна М. А. Завдання інтелектуального виховання учнів в умовах сучасної школи. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://fp.nsk.fio.ru/works/022/mpi/psihol_2_2.htm
2. Богомазов Г. Г. Активизация преподавания посредством использования метода проблемного обучения / Г. Г. Богомазов // Активные методы преподавания политической экономики. – Л.: Лениздат, 1989. – С.29–39.
3. Горбань Г. О. Соціально-психологічне дослідження особистості школяра в процесі експериментального навчання: Автореф. дис... канд. психол. наук: 19.00.05 / Інст.-тпсихології м. Г.С. Костюка АПН України. – К., 2002. – 20 с.
4. Махмутов М. И. Организация проблемного обучения в школе / М. И. Махмутов. – М.: Просвещение, 1977. – 374 с.
5. Черниш В. В. Навчання іншомовного діалогічного мовлення в аспекті компетентнісного підходу / В. В. Черниш // Іноземні мови. – №4. – 2012. – ст. 11-27.
6. Wijnia, L. The Problem With Problems in Problem-Based Learning: Difference Between Problem Explaining Versus Problem Solving // Health Professions Education. – Vol.2. – Issue 2. – Dec.2016. – P. 59-60.

References

1. Kholodna M. A. Zavdannia intelektualnoho vykhovannia uchniv v umovakh suchasnoi shkoly. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://fp.nsk.fio.ru/works/022/mpi/psihol_2_2.htm
2. Bogomazov G. G. Aktivizaciya prepodavaniya posredstvom ispolzovaniya metoda problemnogo obucheniya / G. G. Bogomazov // Aktivnye metody prepodavaniya politicheskoy ekonomii. – L.: Lenizdat, 1989. – S.29–39.
3. Horban H. O. Sotsialno-psykholohichne doslidzhennia oso-bystosti shkoliara v protsesi eksperymentalnoho navchannia: Avtoref. dys... kand. psykhol. nauk: 19.00.05 / Inst.-tpsykholohii m. H.S. Kostiuks APN Ukrainy. – K., 2002. – 20 s.
4. Mahmutov M. I. Organizaciya problemnogo obucheniya v shkole / M. I. Mahmutov. – M.: Prosveshchenie, 1977. – 374 s.
5. Chernysh V. V. Navchannia inshomovnoho dialohichnoho movlenniav aspekti kompetentnisnoho pidkhotu / V. V. Chernysh // Inozemni movy. – #4. – 2012. – st. 11-27.
6. Wijnia, L. The Problem With Problems in Problem-Based Learning: Difference Between Problem Explaining Versus Problem Solving // Health Professions Education. – Vol.2. – Issue 2. – Dec.2016. – P. 59-60.

УДК 378.147.091.33:004

DOI 10.31652/2415-7872-2019-59-19-23

СМАРТ-ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ОСВІТНІЙ КОНТЕНТ У ПРОЦЕСІ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ШКОЛИ

М. В. Сапогов

orcid.org/0000-0002-0046-7650

У статті проаналізовано деякі проблеми використання потенціалу інформатизації освітнього процесу у вищій педагогічній школі, названо проекти, які пов'язані зі створенням, пошуком та розповсюдженням відкритих освітніх ресурсів, визначено основні напрями застосування електронного підручника в освітньому процесі. Здійснено аналіз наукових джерел з питань інформатизації освітнього процесу у вищій школі. Закцентовано увагу на інформаційних технологіях навчання, які розглядаються як оригінальні технології створення, передавання і збереження навчальних матеріалів, інших інформаційних ресурсів освітнього призначення, а також організації й супроводу навчального процесу за допомогою телекомунікаційного зв'язку та комп'ютерних систем і мереж, що цілеспрямовано, систематично й послідовно впроваджуються в педагогічну практику для підвищення якості освіти.

Ключові слова: розумні технології; електронне навчання; розумна освіта; навчальний процес; інформаційно-комунікаційні технології; інформатизація навчального процесу.